ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ҚАРШИ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

ТАРИХ КАФЕДРАСИ

Қашқадарё воҳаси тарихи фанидан амалий машғулотлар олиб бориш бўйича услубий

ҚЎЛЛАНМА

Қарши 2018

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ҚАРШИ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

ТАРИХ КАФЕДРАСИ

Қашқадарё воҳаси тарихи фанидан амалий машғулотлар олиб бориш бўйича услубий

ҚЎЛЛАНМА

Қарши 2018

Услубий қўлланма т.ф.н. Г.Э.Муминова томонидан тузилган.

Мазкур услубий қўлланма тарих йўналиши талабаларининг Қашқадарё воҳаси тарихи фани бўйича амалий машғулотларга тайёрланишига ёрдам кўрсатиш мақсадида ишлаб чиқилган.

Услубий қўлланма талабалар Қашқадарё воҳаси тарихи курси бўйича ўрганиши керак бўлган саволларга мувофиқ тузилган.

Масъул муҳаррир: Б.Эшов, тарих фанлари доктори, профессор

Тақризчи: А.Хасанов, тарих фанлари номзоди
А.Пардаев тарих фанлари номзоди

Қарши давлат университети Илмий Кенгашининг 2018 йил 31 октябрдаги 3-сонли йиғилишида нашрга тавсия қилган.

КИРИШ

Ўзбекистон Республикаси ўз мустақиллигини эълон қилган кундан бошлаб барча соҳаларда бўлгани каби тарих фанига бўлган муносабат ҳам бутунлай ўзгарди. Мустақиллик йилларида умутаълим мактаблари, ўрта махсус таълими, шунингдек, олий ўқув юртлари талабалари учун учун дарслик ва қўлланмалар қайта чоп этилди. Шундай экан чоп этилган дарслик, қўлланмалар, ўслубий қўлланмалар саҳифаларидан жой олган ҳақиқий тарихни ёшлар онгига сингдириш муҳим аҳамиятга эга. Бу вазифани амалга ошириш учун фақат тарих фанини эмас, балки Ватанимизнинг ҳар бир ҳудуди, қадамжолари, вилоят ва туманлари тарихини ҳам мукаммал ўзлаштириш талаб этилади.

Жумладан, ушбу услубий қўлланма Қашқадарё тарихи фанига доир бўлиб, амалий машғулотларига талабаларнинг тайёрланиши учун ёрдам беради. Қашқадарё тарихи фанида воҳанинг қадимги даврдан то ҳозирги кунгача ижтимоий, иқтисодий, сиёсий, маданий ҳаётига доир тарихини холисона кенг қамровли манбаларга таянган ҳолда ўрганилади.

Қашқадарё воҳаси тарихини ўргатишдан мақсад – талабани дунёқарашини бойитиш, уларда мустақил фикрлаш қобилиятини қарор топтириш, воҳа тарихини мукаммал даражада билиш, инсоният цивилизацияси ютуқларидан баҳраманд бўлиш ва дунё миқёсида мавжуд бўлган муаммоларнинг тарихий илдизларини излаб топиш каби долзарб масалаларни ўрганишда тарихий тадқиқот услубида ёндашишга ўргатишдир. Ўзбекистоннинг ҳар бир ҳудуди тарихини яратиш, ўрганиш мустақилликнинг дастлабки кунларидан бошлаб долзарб аҳамият касб этмоқда. Хусусан, Қашқадарё тарихини ўрганиш тадқиқ этиш борасида қадимги даврдан ҳозирги кунгача олимларимиз бир талай ютуқларни қўлга киритдилар.

Қашқадарё тарихи қадимий ва бой тарихга эга бўлган воҳа халқининг бир неча минг йиллик тарихий ва маънавий тараққиётини ўрганувчи ва

ўргатувчи фандир. Марказий Осиёда, жумладан, Ўзбекистонда яшаб келаётган халқлар жаҳон фани ва маданияти хазинасига муносиб ҳисса қўшиб келмоқдалар. Ўзбек халқи Марказий Осиёдаги барча халқлар қаторида доимо эркинлик, ҳурлик, озодлик ва мустақиллик учун мустамлакачилар ва ёт келгиндиларга қарши кураш олиб борган ва шу жиҳатдан у ўзининг чуқур илдиз отган анъаналарига эгадир. Қашқадарё воҳаси тарихи археологик ёдгорликлар ва ёзма ёдгорликлар ва этнографик материаллар, халқ оғзаки ижоди, техник воситалар ёрдамида ўрганилади.

Қашқадарё тарихи фани ўрганишда унинг олдига қуйидаги вазифалари: 1.Ватан тарихини ўқиш ва ўрганиш жараёнида ёшларда тарихий билимлар, илмий-назарий тушунчалар ва тасаввурлар шаклланмоғи лозим. Чунки воқеа ва ҳодисаларни билмасдан, улар ҳақида тушунча ва тасаввурга эга бўлмасдан туриб ғоявий-сиёсий дунёқараш ҳақида гап юритиш мумкин эмас; 2.Воҳа тарихини ёритиш, ўқитиш ва ўрганиш жараёнида чуқур илмийлик, холислик, тарихий ҳақиқатнинг устиворлиги асосий ва бош йўналиш бўлиши лозим; 3. Воҳа тарихининг ҳар бир сатри, ҳар бир варағи миллий қадриятларга ҳурмат руҳи билан суғорилган бўлиши ва миллий ғоя ва миллий мафкурасининг камол топишига хизмат қилиши даркор; 4. Ватан тарихи жумладан, Қашқадарё тарихининг бошидан охирига қадар сингиб кетган асосий ғоя-оташин ватанпарварлик, байналминалчилик, инсонпарварлик каби улуғ фазилатларга қаратилмоғи керак; 5. Ватан тарихи фани мустақил республикамизнинг сиёсий, иқтисодий, маданий-ижтимоий қадриятларининг янада мустаҳкамланиши ва равнақ топишига хизмат қилиши, давр ва замон билан ҳамнафас бўлмоғи айни муддаодир.

Қашқадарё тарихи фанини қуйидаги даврларга бўлиб ўрганамиз: 1.Ибтидоий жамият. Қадимги давр; 2. Ўрта асрлар даври; 3.Чор Россияси мустамлакачилиги даври; 4.Советлар истибдоди даври; 5. Миллий истиқлол даври.

Тарихий воқеаларни ўрганишда қандай илмий-назарий, методологик асосларга таянишнинг аҳамияти жуда катта. Советлар даврида уни ўқитиш

ишлари марксистик методологияга бўйсундирилди. Ҳар қандай воқеани ёритишга комфирқа мафкуравийлиги, партиявийлик, синфийлик нуқтаи назаридан ёндошилди. Мамлакат, бутун бир халқ тарихи иккига-эксплуататорлар ва эксплуатация қилинувчилар, қулдорлар ва қуллар, феодаллар ва қарам деҳқонлар, буржуазия ва ёлланма ишчилар, бойлар ва камбағаллар, мулкдорлар ва йўқсиллар тарзига бўлинди. Бойлар ва мулкдорлар, улар орасидан чиққан беклар, амирлар, хонлар, давлат арбоблари, руҳонийлар қораланди, номлари бадном қилинди.

Ўзбекистон тарихини, хусусан Қашқадарё воҳаси тарихини ўрганиш ҳозирги ислоҳотчилик ва янгиланиш даврида ижтимоий заруриятгина эмас, балки ҳаётий эҳтиёж ҳамдир. Бу эҳтиёж миллий, маънавий-мафкуравий уйғониш, маданий ва иқтисодий юксалишларга бўлган эҳтиёжларнинг бош мезони ҳисобланади. Тарихга бўлган эҳтиёжнинг қондирилиши тараққиёт ва миллий уйғонишнинг асосидир.

Қашқадарё воҳаси тарихи тарих йўналиши IV курс талабаларига танлов фан сифатида 2010 йилдан буён ўқитилади. Мазкур фан учун 28 соат маъруза, 36 соат амалий машғулотлар учун ҳажмида дарс белгиланган.

Қарши давлат университети тарих йўналиши IV курс талабалари учун Қашқадарё воҳаси тарихидан ўқитиладиган маъруза мавзулари

1-мавзу: Қашқадарё тарихи фани предмети, уни ўрганишнинг назарий-методологик асослари, мақсад ва вазифалари (2 соат)

2-мавзу: Қашқадарё воҳаси инсоният цивилизациясининг қадимги ўчоқларидан бири (2 соат)

3-мавзу: Илк ўрта асрларда Қашқадарё (2 соат)

4-мавзу: Қашқадарё воҳаси араб ҳукмронлиги даврида (2 соат)

5-мавзу: Қашқадарё воҳасининг мўғуллар даври тарихи (2 соат)

6-7-мавзу: Амир Темур ва Темурийлар даврида Қашқадарё воҳаси (4 соат)

8-мавзу: Қашқадарё воҳасида Шайбонийлар ва Аштархонийлар сулоласининг ҳукмронлиги (2 соат)

9-мавзу: Қашқадарё воҳасида манғитлар сулоласи ҳукмронлиги (2 соат)

10-мавзу:Қашқадарёда совет ҳукмронлигининг ўрнатилиши ва воҳанинг кейинги йиллардаги аҳволи (2 соат)

11-мавзу: Иккинчи жаҳон уруши йилларида Қашқадарё (2 соат)

12-маввзу: Мустақиллик йилларида Қашқадарёнинг иқтисодий тараққиёти (2 соат)

13-мавзу: Қашқадарё воҳасида истиқлол йилларида ижтимоий ҳаётнинг янги поғонага кўтарилиши (2 соат)

14-мавзу: Қашқадарё воҳасида мустақиллик йилларида маданият (2 соат)

Амалий машғулотлар олиб бориш усули

Қашқадарё воҳаси тарихидан амалий машғулотларни ўтказишдан мақсад талабаларнинг маърузаларда олган билимларини мустаҳкамлаш ва чуқурлаштиришгина бўлиб қолмай, уларни адабиётлар устида мустақил ижод иши олиб боришга ўргатишдир.

Амалий машғулотлар ўқитувчи ёрдамида олиб борилади. Амалий машғулотларни олиб борилишидаги асосий талаб – талабаларнинг мумкин қадар юқори мустақиллиги ва изчиллигига эришишдир.

Амалий машғулотларда икки усул қўлланилади:

Машғулот режасига киритилган синов саволлари бўйича талабалар билан суҳбат олиб бориш.

Талабаларни рефератив /кўчирма/ докладлар бўйича чиқишлари ва сўнгида маърузаларни муҳокама қилиш.

Машғулотлар бошланишида ҳар бир гуруҳга мазкур услубий тавсияномалар берилади. Маърузалар ўқитувчи томонидан талабалар ҳоҳишини инобатга олган ҳолда ўқитувчи томонидан тақсимланади.

Талаба амалий машғулот саволига жавоб беришда тавсия қилинган адабиётлардан фойдаланиб, 10-15 минут маъруза қилади. Жавоб дафтарга равон қилиб ёзилади. Охирида адабиётлар рўйхати илова қилинади. Талаба ўз маърузасини фото-расмлар, архив ҳужжатлари маълумотлари, жадваллар ва кўргазмали қуроллар билан безатиши мақсадга мувофиқдир.

Ҳар бир машғулотнинг охирида ўқитувчи ўтилган дарсга хулоса ясайди ва мавзуга хос бўлган кўргазма қуролларни намойиш қилади.

АМАЛИЙ МАШҒУЛОТНИНГ МАЗМУНИ

1-мавзу: Қашқадарё тарихи фани предмети, уни ўрганишнинг назарий-методологик асослари, мақсад ва вазифалари (2 соат)

Амалий машғулот ўқитувчи томонидан олиб борилади. Машғулотнинг биринчи ярмида ўқитувчи амалий машғулотларнинг мақсадини тушунтиради, машғулотларни ўтказиш режаси ва усуллари билан таништиради.

Машғулотда режага киритилган Қашқадарё тарихи фанининг ўрганиш предмети ва объекти, Қашқадарё тарихи фанининг ғоявий-назарий асослари, воҳа тарихини ўқитишнинг аҳамияти каби масалалар муҳокама этилади.

Тавсия этиладиган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентинининг Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисидаги Фармони. – Т.: Адолат, 2017. –112 б.

2. *Мирзиёев Ш.М.* Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. – Т.: Ўзбекистон, 2016. – 56 б.

3. *Мирзиёев Ш.М.* Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қурамиз.– Т.: Ўзбекистон, 2017. – 488 б.

4. *Мирзиёев Ш.М.* Танқидий таҳлил, қатъий тартиб интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қоидаси бўлиши керак. – Т.: Ўзбекистон, 2017. – 104 б.

5. *Мирзиёев Ш.М.* Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. – Т.: Ўзбекистон, 2017. – 592 б.

6. *Каримов И.А.* Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. Т. 3. – Т.: Ўзбекистон, 1996. – 366 б.

7.Karimov I.A. Oʻzbekiston mustaqillikka erishish ostonasida.- Toshkent: Oʻzbekiston, 2011.

8. Karimov I.A. “Tarixiy xotirasiz kelajak yo’q”. T. 1998 yil.

9.Ravshanov P. Qashqadaryo tarixi, Toshkent, Fan, 1995,

10.Erkayev A. Qashqadaryo viloyati istiqlol yillarida. Toshkent, Ma'naviyat, 2007.

11.Vatan tarixi. T. O'qituvchi. 1992 yil.

12. O'zbekiston tarixi. T. Sharq. 2001 yil.

13. Internet WWW. Ziyonet. UZ

WWW. Pedagog . UZ

WWW. Google. UZ

WWW. Nuu. UZ

2-мавзу: Қашқадарё воҳаси инсоният цивилизациясининг қадимги ўчоқларидан бири (2 соат)

Машғулотнинг мақсади: Қашқадарё воҳасининг қадимги тош, бронза ва темир даври ёдгорликлари билан таништириш. Шунингдек, Қашқадарё воҳасида илк деҳқончилик белгилари ва илк шаҳарсозлик маданияти, Қашқадарёнинг ахамонийлар ва юнон-македонлар давридаги тарихи билан талабаларни таништириш.

Ибтидоий жамоа тузуми кишилик жамияти тараққиётининг энг узоқ давом этган даври бўлиб, бундан бир неча миллион йиллар олдин бошланган деган илмий-назарий фикр исбот этилди. Бироқ шуни назарда тутмоқ лозимки, ибтидоий жамоа тузумининг бошланиши дунёнинг турли ҳудудларида турли даврларга тўғри келади. Бевосита Марказий Осиёда ибтидоий жамоа тузуми даврига оид тадқиқотлар ҳусусида тўхтар эканмиз, А.Окладников, В.Массон, В.Ранов, Й.Ғуломов, Ў.Исломов, А.Асқаров, М.Қосимов ва бошқа олимларнинг Марказий Осиё ҳудудида ибтидоий одамнинг тарқалиш жараёни, қадимги маконларнинг географик жойлашуви, тошдан қуроллар ясаш услублари хўжаликнинг ривожланиши ва оилаларнинг пайдо бўлиши, ибтидоий мафкура, хўжалик турлари, металлнинг ҳунармандчиликка кириб келиши масалаларига бағишланган

тадқиқотларни кўрсатиб ўтиш мумкин. Жумладан, Қашқадарё худудидан ибтидоий жамоа тузумининг ёдгорликлари топилган. Бу топилмаларга асосланиб, Қашқадарёни инсоният цивилизациясининг қадимги ўчоқларидан бирига қўшиш мумкин. Бироқ, ҳозирги кунда одамзоднинг дастлабки Ватани дунёнинг қайси бир қитъасида эканлиги ҳақида ягона бир фикрга келинган эмас. Сўнгги палеолитдан бошлаб ибтидоий одамлар ғорлардан чиқиб, енгил турар жойлар қура бошлаганлар.

Тавсия этиладиган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентинининг Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисидаги Фармони. – Т.: Адолат, 2017. –112 б.

2. *Мирзиёев Ш.М.* Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. – Т.: Ўзбекистон, 2016. – 56 б.

3. *Мирзиёев Ш.М.* Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қурамиз.– Т.: Ўзбекистон, 2017. – 488 б.

4. *Мирзиёев Ш.М.* Танқидий таҳлил, қатъий тартиб интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қоидаси бўлиши керак. – Т.: Ўзбекистон, 2017. – 104 б.

5.*Каримов И.А.* Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. Т. 3. – Т.: Ўзбекистон, 1996. – 366 б.

6. Karimov I.A. O‘zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida.- Toshkent: O‘zbekiston, 2011.

7. Karimov I.A. “Tarixiy xotirasiz kelajak yo’q”. T. 1998 yil.

8.Jo‘raqulov O. Qashqadaryo mang‘itlari. T.:Fan. 1993.256 b.

9.Ravshanov P. Qashqadaryo tarixi, Toshkent, Fan, 1995,

10.Ravshanov G. Qashqadaryoda milliy qarshilik harakati tarixidan (1920-1930yy.). Qarshi, Nasaf, 2010,

11.Ravshanov P. Qashqadaryo: istiqlol arafasida. Toshkent, Ma’naviyat, 2003,

12.Ravshanov P. Qarshi tarixi. Toshkent, Yangi asr avlodi, 2006,

13.Ismoilov N., Bo‘riyev O. Qarshi-O‘zbekistonning qadimiy shahri. Qarshi, Nasaf nashriyoti, 2006,

14. Sulaymonov R. Naxshab-unutilgan tamaddun sirlari. Toshkent, Ma’naviyat, 2004,

15.Sa’dullayev va boshqalar. O’zbekiston tarixi. Davlat va jamiyat taraqqiyoti. T. Akademiya. 2000 yil.

16.Internet WWW. Ziyonet. UZ

WWW. Pedagog . UZ

WWW. Google. UZ

3-мавзу: Илк ўрта асрларда Қашқадарё (4 соат)

Машғулотнинг мақсади: Талабаларга илк ўрта асрларда Қашқадарё воҳасида сиёсий ҳаёт, IV-VI асрларда Қашқадарё воҳаси иқтисодий соҳанинг аҳволи, Қашқадарё воҳасининг илк ўрта асрлардаги маданий ҳаётини манбалар ёрдамида тушунтириш.

Илк ўрта асрлардаги Суғдиёна тарихига оид маълумотлар турли тилларда яратилган кўплаб манбаларда мавжуд. Ўрта Осиёга V асрнинг урталарида ташриф буюрган Хитой элчилари пойтахти Самарқанд бўлган давлат туғрисида маълумот бериб ўтадилар. Хитой манбаларида Суде (тахминларга қараганда Суғдиёна) давлатида ҳокимиятни бир гурух кўчманчилар қўлган олганликлари ҳақида маълумотлар бериб ўтилади.

Тавсия этиладиган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентинининг Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисидаги Фармони. – Т.: Адолат, 2017. –112 б.

2. *Мирзиёев Ш.М.* Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. – Т.: Ўзбекистон, 2016. – 56 б.

3. *Мирзиёев Ш.М.* Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қурамиз.– Т.: Ўзбекистон, 2017. – 488 б.

4. *Каримов И.А.* Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. Т. 3. – Т.: Ўзбекистон, 1996. – 366 б.

5. Karimov I.A. O‘zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida.- Toshkent: O‘zbekiston, 2011.

6. Karimov I.A. “Tarixiy xotirasiz kelajak yo’q”. T. 1998 yil.

7.Ravshanov P. Qashqadaryo tarixi, Toshkent, Fan, 1995,

8.Ravshanov P. Qarshi tarixi. Toshkent, Yangi asr avlodi, 2006,

9.Ismoilov N., Bo‘riyev O. Qarshi-O‘zbekistonning qadimiy shahri. Qarshi, Nasaf nashriyoti, 2006,

10. Sulaymonov R. Naxshab-unutilgan tamaddun sirlari. Toshkent, Ma’naviyat, 2004,

11. Artixovskiy A. “Arxeologiya asoslari”. T. 1970 yil.

12. Ahmedov V.A. “O’zbekiston xalqlari tarixi manbalari”. T. “O’qituvchi”. 1991 yil.

4-мавзу: Қашқадарё воҳаси араб ҳукмронлиги даврида. (2 соат).

Машғулотнинг мақсади: Талабаларга Ўрта Осиёга араблар ҳужуми, Қашқадарё воҳасининг араблар томонидан истило қилиниши, Муқанна қўзғолони ва унинг оқибатлари, воҳвнинг вайрон этилиши каби тарихий жараёнлар хусусида фикрларни баён қилиш.

Тавсия этиладиган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентинининг Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисидаги Фармони. – Т.: Адолат, 2017. –112 б.

2. *Мирзиёев Ш.М.* Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қурамиз.– Т.: Ўзбекистон, 2017. – 488 б.

3. *Каримов И.А.* Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. Т. 3. – Т.: Ўзбекистон, 1996. – 366 б.

4. Karimov I.A. O‘zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida.- Toshkent: O‘zbekiston, 2011.

5. Karimov I.A. “Tarixiy xotirasiz kelajak yo’q”. T. 1998 yil.

6.Ravshanov P. Qashqadaryo tarixi, Toshkent, Fan, 1995,

7.Ravshanov G. Qashqadaryoda milliy qarshilik harakati tarixidan (1920-1930yy.). Qarshi, Nasaf, 2010,

8.Ravshanov P. Qarshi tarixi. Toshkent, Yangi asr avlodi, 2006,

9.Ismoilov N., Bo‘riyev O. Qarshi-O‘zbekistonning qadimiy shahri. Qarshi, Nasaf nashriyoti, 2006,

10. Sulaymonov R. Naxshab-unutilgan tamaddun sirlari. Toshkent, Ma’naviyat, 2004,

11. Ahmedov V.A. “O’zbekiston xalqlari tarixi manbalari”. T. “O’qituvchi”. 1991 yil.

12. Ashurov A. “O’zbek xalq turmush tarzida zardushtiylik izlari”. O’zbekiston tarixi jumlasi. 2001 yil.

13. Azamat Ziyo. “O’zbek davlatchiligi tarixi”. T. Sharq. 2000 yil.

14. O’zbekiston tarixi. T. Sharq. 2001 yil.

15.Yo‘ldoshev B. Qashqadaryo badiiyati, Toshkent, Sharq, 1998,

16. Internet WWW. Ziyonet. UZ
WWW. Google. UZ

5-мавзу: Қашқадарё воҳасининг мўғуллар даври тарихи. (2 соат).

Машғулотнинг мақсади: талабаларга Ўзбекистонга, хусусан, Қашқадарё воҳасига мўғулларнинг истилочилик юришлари, мўғуллар даврида Қашқадарё воҳасининг иқтисодий аҳволи, XII асрнинг биринчи ярмида Қашқадарё воҳаси тарихини ўқитишдан иборат.

XIII асрнинг биринчи чораги охирларида Марказий Осиёда, шунингдек, Мовароуннаҳрда кечган оламшумул фожеий воқеалар Муҳаммад Хоразмшоҳ ва Чингизхон номи билан боғланади. Уларнинг бири Осиё қитъасининг ғарбий ҳудудида улкан салтанатни вужудга келтирган бўлса, иккинчиси унинг шарқий қисмидаги юртларни тамомила ўзига тобе қилган қудратли ва шавкатли ҳукмдорлар эди. Шарқнинг бу икки улуғ давлат эгалари ўртасига совуқчилик тушиши ва охироқибатда, унинг даҳшатли урушга тортиши жиддий сабабларга боғланар эди. Умуман, Чингизхон истилочилик сиёсатининг Осиё ва Оврупога қандай балолар, нечоғли кулфатлар ёғдиргани таърифга сиғмайди.

Тавсияэтиладиганадабиётлар:

1. *Мирзиёев Ш.М.* Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қурамиз.– Т.: Ўзбекистон, 2017. – 488 б.
2. *Мирзиёев Ш.М.* Танқидий таҳлил, қатъий тартиб интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қоидаси бўлиши керак. – Т.: Ўзбекистон, 2017. – 104 б.

3. Karimov I.A. “Tarixiy xotirasiz kelajak yo’q”. T. 1998 yil.

4.Jo‘raqulov O. Qashqadaryo mang‘itlari. T.:Fan. 1993.256 b.

5.Ravshanov P. Qashqadaryo tarixi, Toshkent, Fan, 1995,

6.Ravshanov P. Qarshi tarixi. Toshkent, Yangi asr avlodi, 2006,

7.Uvatov U. O‘zbekiston-buyuk allomalar yurti.Toshkent, Ma’naviyat, 2010

8. Ahmedov V.A. “O’zbekiston xalqlari tarixi manbalari”. T. “O’qituvchi”. 1991 yil.

9. Azamat Ziyo. “O’zbek davlatchiligi tarixi”. T. Sharq. 2000 yil.

10.Vatan tarixi. T. O’qituvchi. 1992 yil.

11. O’zbekiston tarixi. T. Sharq. 2001 yil.

12. Sa’dullayev va boshqalar. O’zbekiston tarixi. Davlat va jamiyat taraqqiyoti. T. Akademiya. 2000 yil.

13.Yo‘ldoshev B. Qashqadaryo badiiyati, Toshkent, Sharq, 1998,

14. Internet WWW. Ziyonet. UZ

6-7-мавзу: Амир Темур ва Темурийлар даврида Қашқадарё воҳаси. (4 соат).

Машғулотнинг мақсади: Амир Темурнинг тахт тепасига келиши арафасида Қашқадарё воҳасининг аҳволи, Амир Темурнинг 1360-1370 йилларида Қашқадарё воҳасидаги сиёсий фаолияти, Темурийлар даврида Қашқадарёнинг ижтимоий-иқтисодий аҳволи, Темурийлар даврида Қашқадарёда маданий ҳаётни талабалар онгига сингдириш.

Бугунги кунда мустақилликка эришганимиз туфайли тарихимизга, айниқса, давлатчилигимиз тарихига жиддий эътибор берилмоқда. Давлатчилигимиз тарихи бир неча минг йиллик даврларга бориб етади. Ўзбекистоннинг давлатчилик ўтмиши шонли ва шарафли тарихий воқеа - ҳодисаларга бой, жаҳон тарихи саҳифаларидан муносиб ўрин олишга арзигулик тарихга эга. Тарихимиз, хусусан, давлатчилигимиз кечмишидан аждодларимиз бизга миллий ғурурланиш, миллий ифтихор сифатида ёд олиш, ўрганиш учун етарли тарихий асосларни мерос қилиб қолдириб кетган. Бу бизлар учун тарихий неъмат, маънавий билим, руҳий мадад, миллий мафкурамиз асосидир.

Тавсия этиладиган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентинининг Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисидаги Фармони. – Т.: Адолат, 2017. –112 б.

2. *Мирзиёев Ш.М.* Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қурамиз.– Т.: Ўзбекистон, 2017. – 488 б.

3. Karimov I.A. “Tarixiy xotirasiz kelajak yo’q”. T. 1998 yil.

4.Ravshanov P. Qashqadaryo tarixi, Toshkent, Fan, 1995,

5.Ravshanov P. Qarshi tarixi. Toshkent, Yangi asr avlodi, 2006,

6.Ҳакимов Н., Жўрақулов О. Шахрисабз тарихи. Тошкент, 1998;

7.Uvatov U. O‘zbekiston-buyuk allomalar yurti.Toshkent, Ma’naviyat, 2010

8. Azamat Ziyo. “O’zbek davlatchiligi tarixi”. T. Sharq. 2000 yil.

9. O’zbekiston tarixi. T. Sharq. 2001 yil.

10. Sa’dullayev va boshqalar. O’zbekiston tarixi. Davlat va jamiyat taraqqiyoti. T. Akademiya. 2000 yil.

11. Internet WWW. Ziyonet. UZ

WWW. Pedagog . UZ

WWW. Google. UZ

WWW. Nuu. UZ

Мавзу-8. Қашқадарё воҳасида Шайбонийлар ва Аштархонийлар сулоласининг ҳукмронлиги. (4 соат)

Машғулотнинг мақсади: талабаларга Шайбонийлар ва Аштархонийлар даври сиёсий ҳаёти, тахт учун курашлари, Қашқадарёнинг XVI-XVII аср иқтисодий ҳаёти, Қашқадарёнинг Шайбонийлар ва Аштархонийлар давридаги маданий ҳаётини манбалар ёрдамида тушунтиришдан иборат.

Абдуллахон Қарши учун жанглар олиб борганида танҳо усулидан фойдаланган. Танҳоер эгалигининг ўзига хос кўринишларидан ҳисобланади. XVI асрда танҳо суюрғол билан баравар амалда бўлган. Танҳо хам азалдан қўлланиб келинган иқтонинг бир шакли, М.А.Абдураимов уқдиргани каби, танҳо «иқтонинг илк шаклига қайтиш сифатида вужудга келади».

Тавсия этиладиган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентинининг Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисидаги Фармони. – Т.: Адолат, 2017. –112 б.
2. *Мирзиёев Ш.М.* Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. – Т.: Ўзбекистон, 2016. – 56 б.
3. *Мирзиёев Ш.М.* Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қурамиз.– Т.: Ўзбекистон, 2017. – 488 б.
4. *Каримов И.А.* Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. Т. 3. – Т.: Ўзбекистон, 1996. – 366 б.
5. Karimov I.A. “Tarixiy xotirasiz kelajak yo’q”. T. 1998 yil.
6.Jo‘raqulov O. Qashqadaryo mang‘itlari. T.:Fan. 1993.256 b.
7.Ravshanov P. Qashqadaryo tarixi, Toshkent, Fan, 1995,
8.Ravshanov P. Qarshi tarixi. Toshkent, Yangi asr avlodi, 2006,

9.Ismoilov N., Bo‘riyev O. Qarshi-O‘zbekistonning qadimiy shahri. Qarshi, Nasaf nashriyoti, 2006,

10.Erkayev A. Qashqadaryo viloyati istiqlol yillarida. Toshkent, Ma’naviyat, 2007,

11.Xudoyqulov M. Qarshi cho‘li. Toshkent, Sharq, 1998,

12.Internet WWW. Ziyonet. UZ

WWW. Pedagog . UZ

WWW. Google. UZ

WWW. Nuu. UZ

Мавзу-9. Қашқадарё воҳасида манғитлар сулоласи ҳукмронлиги (2 соат).

Машғулотнинг мақсади: талабалар онгига манғитлар сулоласининг ҳокимият тепасига келиши, манғитлар даврида Қашқадарё волҳасининг иқтимоий-иқтисодий ҳаёти, XVIII-XIX асрларда Қашқадарёнинг маданий ҳаётини тушунтиришдан иборат.

Муҳаммад Раҳим ўз ҳокимиятининг дастлабки йилларида анъанага риоя қилиб, сохта хонлар қўйишда давом этади. У ҳарбий амалиётдан хабардор киши сифатида бутун сиёсий ақлидрокини тутдай тўкилган мамлакатни тиклаш ишларига сафарбар ҳилишга қаратади. Абулфайзхон замонида майдамайда хонликчаларга бўлиниб, давлат ичида давлатчалар бўлиб олган Ургут, Ўратепа, Жиззах, Шаҳрисабз сингари жойлар қаттиқ курашлар натижасида яна Бухорога бўйсундирилади. Ҳисорни забт этишда қаттиққўллик қилинади. Бу жойда яшаб келаётган ўзбекнинг юз (жуз) уруғи Бухоро хонлигининг марказий қисмига кучириб келтирилади. Ҳозирги вактда Самарқанд, Бухоро, Қашқадарё ва Сурхондарё вилоятларида яшаётган юзлар аслида Муҳаммад Раҳим фармонига мувофиқ бу жойларга кўчириб келинган эди. Бу билан у кучли бўлган юз қавмини заифлаштиришни кўзда тутган эди ва шунга эришади.

Тавсия этиладиган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентинининг Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисидаги Фармони. – Т.: Адолат, 2017. –112 б.

2. Karimov I.A. “Tarixiy xotirasiz kelajak yo’q”. T. 1998 yil.

3.Амир Саййид Олимхон. Бухоро халқининг ҳасрати тарихи, Тошкент, 1992;

4.Jo‘raqulov O. Qashqadaryo mang‘itlari. T.:Fan. 1993.256 b.

5.Ravshanov P. Qarshi tarixi. Toshkent, Yangi asr avlodi, 2006,

6.Ismoilov N., Bo‘riyev O. Qarshi-O‘zbekistonning qadimiy shahri. Qarshi, Nasaf nashriyoti, 2006,

7. Azamat Ziyo. “O’zbek davlatchiligi tarixi”. T. Sharq. 2000 yil.

8.Yo‘ldoshev B. Qashqadaryo badiiyati, Toshkent, Sharq, 1998,

9. Internet WWW. Ziyonet. UZ

Мавзу-10. Қашқадарёда совет ҳукмронлигининг ўрнатилиши ва воҳанинг кейинги йиллардаги аҳволи. (4 соат).

Машғулотнинг мақсади: Қашқадарё воҳасида совет режасининг ўрнатилиши, қизил армия босқини, совет ҳокимиятининг воҳадаги иқтисодий-ижтимоий сиёсати, Қашқадарёда жамоалаштириш, саноатлаштириш сиёсатининг олиб борилиши каби масалаларни талабалар билан биргаликда муҳокама қилиш.

Ёппасига коллективлаштириш даврида кооперациянинг турли шаклларига барҳам берилиб, фақатгина колхозлар қолдирилди.1932 йилнинг апрель ойига қадар Ўзбекистонда, шунингдек Қашқадарёда ҳам деҳқон хўжаликлари коллективлаштирилди. Уруш арафасида эса деярли колхозга кирмаган деҳқон хўжалиги қолмади. Аммо коллективлаштириш кутилган

натижа бермади. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини ишлаб чиқариш кескин кўпаймади, колхозчиларнинг турмуш даражаси жуда паст эди. Колхозчилар арзимас маош учун юракдан чиқариб меҳнат қилмас эдилар. Колхоз далаларида битта хўжаликдан бир киши ишлар эди, қолганлар эса шахсий томарқаларида банд эдилар. Натижада колхозларда сурункали равишда ишчи кучи етишмас эди. Ўша даврдаёқ шаҳардан қишлоққа ёрдамчиларни олиб келиш бошланди. Бу ҳол айниқса урушдан кейинги йилларда кенг расм бўлди.

Тавсия этиладиган адабиётлар:

1. *Мирзиёев Ш.М.* Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. – Т.: Ўзбекистон, 2017. – 592 б.

2. *Каримов И.А.* Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. Т. 3. – Т.: Ўзбекистон, 1996. – 366 б.

3. Karimov I.A. O‘zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida.- Toshkent: O‘zbekiston, 2011.

4. Karimov I.A. “Tarixiy xotirasiz kelajak yo’q”. T. 1998 yil.

5.Jo’raqulov O., Ergasheva J. Qashqadaryo sanoati tarixi. Qarshi, Nasaf, 1996.

6.Jo‘raqulov O. Qashqadaryo mang‘itlari. T.:Fan. 1993.256 b.

7.Zaxarov S.M. Ordenli kolxoz Qashqadaryo oblast Shahrisabz rayon Lenin nomli kolxoz tarixi. (O‘zbekiston kolxoz va sovxozlar tarixi). 1-kitob. T.: O‘zbekiston. 1969. 304-354 b.

8.Ravshanov G. Qashqadaryoda milliy qarshilik harakati tarixidan (1920-1930yy.). Qarshi, Nasaf, 2010,

9.Ravshanov P. Qashqadaryo: istiqlol arafasida. Toshkent, Ma’naviyat, 2003,

10.Ismoilov N., Bo‘riyev O. Qarshi-O‘zbekistonning qadimiy shahri. Qarshi, Nasaf nashriyoti, 2006,

Мавзу-11. Иккинчи жаҳон уруши йилларида Қашқадарё. (2 соат)

Машғулотнинг мақсади:Уруш йиллари Қашқадарё саноати ва қишлоқ хўжалигининг фронт эҳтиёжларига йўналтирилиши, Қашқадарёликларнинг фронтдаги жасорати, уруш йиллари воҳада фан ва маданият каби тарихий жараёнларни талабалар онгмга сингдириш.

Тавсия этиладиган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентинининг Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисидаги Фармони. – Т.: Адолат, 2017. –112 б.

2. *Мирзиёев Ш.М.* Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. – Т.: Ўзбекистон, 2017. – 592 б.

3. *Каримов И.А.* Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. Т. 3. – Т.: Ўзбекистон, 1996. – 366 б.

4. Karimov I.A. O‘zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida.- Toshkent: O‘zbekiston, 2011.

5. Karimov I.A. “Tarixiy xotirasiz kelajak yo’q”. T. 1998 yil.

6.Jo’raqulov O., Ergasheva J. Qashqadaryo sanoati tarixi. Qarshi, Nasaf, 1996.

7.Jumanov A. Ko‘kdala boshoqlari. T.: Toshkent. Mehnat. 1988.62 b.

8.Zaxarov S.M. Ordenli kolxoz Qashqadaryo oblast Shahrisabz rayon Lenin nomli kolxoz tarixi. (O‘zbekiston kolxoz va sovxozlar tarixi). 1-kitob. T.: O‘zbekiston. 1969. 304-354 b.

9.Турдиев С., Жасорат унтилмайди. Қарши, 1999 йил.

10. Internet WWW. Ziyonet. UZ

WWW. Pedagog . UZ

WWW. Google. UZ

WWW. Nuu. UZ

Мавзу-12. Мустақиллик йилларида Қашқадарёнинг иқтисодий тараққиёти. (4 соат).

Машғулотнинг мақсади: Қашқадарёда мустақиллик йилларида бозор муносабатларининг шаклланиши, иқтисодий соҳадаги ислоҳотлар ва уларнинг натижалари, воҳада қишлоқ хўжалиги соҳасидаги ислоҳотлари, нинг вазифалари каби мавзуларни талабалар онгига сингдириш.

Тавсия этиладиган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентинининг Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисидаги Фармони. – Т.: Адолат, 2017. –112 б.

2. *Мирзиёев Ш.М.* Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. – Т.: Ўзбекистон, 2016. – 56 б.

3.Ravshanov P. Qashqadaryo: istiqlol arafasida. Toshkent, Ma’naviyat, 2003,

4.Erkayev A. Qashqadaryo viloyati istiqlol yillarida. Toshkent, Ma’naviyat, 2007,

5. Sa’dullayev va boshqalar. O’zbekiston tarixi. Davlat va jamiyat taraqqiyoti. T. Akademiya. 2000 yil.

6.Temirova Ch. H. «O‘zbekiston qishloqlarini rivojlanishining ijtimoiy-madaniy aspektlari: holati va muammolar (Qashqadaryo va Surxondaryo misolida. 1991-2008 yy)». Tarix fanl.nomz.ilm.daraj.olish uchun taqd.etil.diss.avtoref.Toshkent, 2011 yil

7. Internet WWW. Ziyonet. UZ

Мавзу-13. Қашқадарё воҳасида истиқлол йилларида ижтимоий ҳаётнинг янги поғонага кўтарилиши. (2 соат).

Машғулотнинг мақсади: Талабалар билан Қашқадарёда ижтимоий ҳимоя тизимининг ишлаб чиқилиши, воҳада истиқлол йилларида аҳоли турар жой, коммунал хизматининг аҳволи, соғлиқни сақлаш соҳасидаги ўзгаришлари хусусида фикр алмашиш.

1991-йил 18-ноябрда қабул қилинган мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш тўғрисидаги қонунга мувофиқ, давлат мол-мулкни хусусийлаштириш масаласи бўйича 20-дан ортиқ махсус дастурлар ишлаб чиқилди. Хусусийлаштириш жараёнини умумий уй-жой, савдо, махаллий саноат, хизмат кўрсатиш корхоналари, қишлоқ хўжалик махсулотларини тайёрлаш хўжаликларини давлат тасрруфидан чиқариш бошланди. Бу жараён “кичик хусусийлаштириш ” деб ном олди. Кичик хусусийлаштириш 1994-йилда тугалланди.2002йилга қадар уй-жой фондининг 98-фойзга яқини хусусийлаштирилди. Бу жараёнлар ўз ўрнида Қашқадарёда ҳам ўз аксини топди.

Тавсия этиладиган адабиётлар:

1. *Мирзиёев Ш.М.* Танқидий таҳлил, қатъий тартиб интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қоидаси бўлиши керак. – Т.: Ўзбекистон, 2017. – 104 б.
2. *Мирзиёев Ш.М.* Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. – Т.: Ўзбекистон, 2017. – 592 б.

3.Jo’raqulov O., Ergasheva J. Qashqadaryo sanoati tarixi. Qarshi, Nasaf, 1996.

4.Ravshanov P. Qashqadaryo: istiqlol arafasida. Toshkent, Ma’naviyat, 2003.

5.Erkayev A. Qashqadaryo viloyati istiqlol yillarida. Toshkent, Ma’naviyat, 2007.

6. O’zbekiston tarixi. T. Sharq. 2001 yil.

7. Sa’dullayev va boshqalar. O’zbekiston tarixi. Davlat va jamiyat taraqqiyoti. T. Akademiya. 2000 yil.

8.Temirova Ch. H. «O‘zbekiston qishloqlarini rivojlanishining ijtimoiy-madaniy aspektlari: holati va muammolar (Qashqadaryo va Surxondaryo misolida. 1991-2008 yy)». Tarix fanl.nomz.ilm.daraj.olish uchun taqd.etil.diss.avtoref.Toshkent, 2011 yil

9. Internet WWW. Ziyonet. UZ

Мавзу-14. Қашқадарё воҳасида мустақиллик йилларида маданият. (2 соат).

Машғулотнинг мақсади: Қашқадарё воҳасида мустақиллик йилларида таълим тизимининг аҳволи, Қашқадарёда истиқлол йилларида фан ва адабиётнинг ривожланиши, воҳада мустақиллик йилларида санъат соҳасидаги эришган муваффақиятлари билан талабаларни таништириш.

Тавсия этиладиган адабиётлар:

1.Karimov I.A. O‘zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida.- Toshkent: O‘zbekiston, 2011.

2. Karimov I.A. “Tarixiy xotirasiz kelajak yo’q”. T. 1998 yil.

3.Erkayev A. Qashqadaryo viloyati istiqlol yillarida. Toshkent, Ma’naviyat, 2007.

4.Xudoyqulov M. Qarshi cho‘li. Toshkent, Sharq, 1998,

5. O’zbekiston tarixi. T. Sharq. 2001 yil.

6. Sa’dullayev va boshqalar. O’zbekiston tarixi. Davlat va jamiyat taraqqiyoti. T. Akademiya. 2000 yil.

7.Temirova Ch. H. «O‘zbekiston qishloqlarini rivojlanishining ijtimoiy-madaniy aspektlari: holati va muammolar (Qashqadaryo va Surxondaryo misolida. 1991-2008 уу)». Тошкент, 2012.